

Валентина БОНЯК,
професор кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПРОЯВИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна війна проти України, розпочата російською федерацією у лютому 2022 року, на жаль, не зупинила вчинення правопорушень, які мали місце у державі й раніше. Одним із таких негативних явищ є і залишається домашнє насильство, що не стало менш важливим, а пов'язані з ним проблеми здебільше залишилися такими ж, як і в мирний час [1].

З огляду на такий стан, протидія проявам домашнього насильства продовжує перебувати в полі зору як органів публічної влади, громадськості, так і наукової спільноти. Так, зокрема, у червні 2022 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами», що набрала чинності 1 листопада 2022 р. (так звану, Стамбульську конвенцію) й яка застосовується як в мирний час, так і в ситуації збройного конфлікту. У вказаному документі досліджуване негативне явище – домашнє насильство визначається, як всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні [2].

Здійснений аналіз опублікованих статистичних даних за останні роки засвідчує зменшення у 2022 р. кількості зафіксованих випадків домашнього насилля. За даними Аналітичного центру Юрфем у першому півріччі минулого року до Національної поліції надійшло на 27,5 % звернень менше, ніж у відповідний період попереднього року [3].

Таке зменшення кількості вказаних звернень обумовлено тим, що на тлі війни багато постраждалих здебільше утримуються від інформування правоохоронних органів чи соціальних служб про прояви домашнього насильства; деякі із них виїхали за межі України та ін. Водночас, зростання кількості таких випадків мали місце у Західній та Центральній Україні, де зареєстрована значна кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Так, по 15% від загальної кількості звернень припадає на Київську, Львівську та Дніпропетровську області, по 10 % – на м. Київ, Одеську та Івано-Франківську області [4].

Аналіз практики судових і правоохоронних органів у провадженнях за фактами домашнього насильства в умовах війни свідчать про такі його особливості в умовах війни, а саме:

- у ролі кривдників найчастіше виступають чоловіки, онуки, діти батьків;
- для таких правопорушень у період війни характерна значно менша кількість їх повторюваності;
- реагування на прояви домашнього насильства найчастіше відбувається шляхом винесення працівниками Національної поліції термінових заборонних приписів та обмежувальних приписів;
- характерний максимально високий рівень комунікації Національної поліції з місцевими органами влади з питань попередження, припинення та недопущення домашнього насильства;
- доволі ефективною є робота притулків, кризових центрів та громадських організацій, щодо друку інформаційних листівок, брошур, в яких зазначаються відомості про те, куди і за якими телефонами звертатися жертві у випадках домашнього насильства;
- притаманно зворотнє отримання працівниками Національної поліції фідбеків (належний зворотній зв'язок із заявниками та ін.).

Вищевикладене дає підстави для висновку про те, що як і до війни, так і в умовах правового режиму воєнного стану для осіб, які постраждали від різних проявів домашнього насильства не існує ніяких законодавчих обмежень і всі вони мають право на надання їм усіх наявних видів як державної, так і недержавної допомоги.

Список використаних джерел:

1. Змисла М. Домашнє насильство крізь призму війни. URL: <https://lifepravda.com.ua/columns/2022/11/29/251536/>.
2. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Закон України від 20 червня 2022 року № 2319-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text>.
3. Домашнє насильство в умовах війни. URL: <https://khersonrda.gov.ua/2023/02/10/domashnye-nasylstvo-v-umovah-vijny/>.
4. Війна не скасовує потребу протидіяти домашньому насильству. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/vijna-ne-skasovuye-potrebu-protydiyaty-domashnomu-nasylstvu>.